

Arkitektur Stockholm

Vägledning för kiosker

Stockholms
stad

2. Denna kiosk i korsningen Birger Jarlsgatan / Rådmansgatan har placerats i utkanten av en liten grön plats för att inte påverka den gröna miljön och ansluter sig till gatorna utan att hindra siktlinjer och orienteringen i staden.

Med sin dova gröna färg smälter den in i miljön på platsen. Det lite toppiga taket döljer installationer på ett enkelt och snyggt sätt. Skyltningen är enhetlig runt hela byggnaden.

Intresset för kiosker ökar

Intresset för att driva kiosker och serveringsbyggnader i stadens parker, på gator och torg ökar när Stockholm växer. Stockholm har många unika platser som uppskattas både av stadens invånare, näringsidkare och av besökare. Vårt gemensamma stadsrum är en viktig resurs att ta till vara och utveckla.

Vägledning för kiosker beskriver hur stadsbyggnadsnämnden ser på kiosker och serveringsbyggnader i staden. Med text och bild beskriver vi grundkvaliteter och hur bygglovsprocessen fungerar och i gröna rutor finns sammanfattande riktlinjer. Lila text redovisar relevanta bestämmelser i plan- och bygglagen och i Boverkets byggregler.

"Byggnader ska anpassas till stads- och landskapsbild, till natur- och kulturvärdena på platsen och ge en god helhetsverkan".

(2 kap 6 § punkt 1 plan- och bygglagen)

Stockholms långsiktiga utveckling

Stockholms långsiktiga utveckling beskrivs i stadens översiktsplan – Promenadstaden. Arkitektur Stockholm är en del av Promenadstaden och är antagen av stadsbyggnadsnämnden. Denna vägledning är del i en serie dokument under Arkitektur Stockholm. Stockholm har många stadsdelar och områden med

stora kulturhistoriska värden i både inner- och yttre staden. Flera områden är dessutom utpekade som riksintressen av Riksantikvarieämbetet. Stockholms innerstad med Djurgården, Vällingby och Årsta är några sådana exempel. De kulturhistoriskt värdefulla miljöerna är en del av Stockholms attraktionskraft och är därför en resurs i den fortsatta utvecklingen av staden.

Kiosker på offentlig plats

Torg, gator, vissa kajer och parker i staden är exempel på offentliga platser. De ägs av staden och ska vara tillgängliga för alla och för våra gemensamma behov. Det innebär exempelvis att de inte får stängas av för allmänheten eller privatiseras.

3. En tunnelbaneuppgång är en av flera funktioner som behöver plats på våra gator och torg. Denna kommer upp på Sveavägen.

Kiosker hör staden till. Men det finns många behov och önskemål om aktiviteter och verksamheter på stadens torg, gator, kajer och parker. Det kan vara tunnelbaneuppgångar, toaletter, lånecyklar och allmän cykelparkering, torghandel, reklamskyltar, återvinningsstationer, soffor och skräpkorgar. Evenemang som cirkus, musikfester, parkteater, motionslopp och julmarknader ska också få plats.

Gående, cyklister, personer med nedsatt rörelse eller orienteringsförmåga, bussar, lastbilar, brandbilar och andra fordon ska också komma fram på ett trafiksäkert sätt. En kiosk ska med sina funktioner och kvaliteter bidra till en attraktivare plats i staden, där fler vill stanna och delta i ett aktivt stadsliv.

Vad är en kiosk

En kiosk är en liten, fristående byggnad med försäljning av varor eller tjänster som bidrar till den allmänna nyttan och trevnaden för allmänheten. Snittstorleken på en kiosk som fått permanent bygglov i Stockholm de senaste fem åren är 14 kvadratmeter.

4. En vanlig kiosk på cirka 10 kvadratmeter. Den här fanns i Årsta.

5. En serveringsvagn, eller "kiosk på hjul", räknas inte som byggnad om den är tillfälligt uppställd. Det innebär att den tas bort nattetid, eller att den vid ett enskilt tillfälle står uppställd max en månad. Den här står på Hötorget.

Markägaren ska ge tillstånd

För att ställa upp eller ändra en befintlig kiosk behövs alltid markägarens tillstånd. Som markägare har staden särskilda krav på skötsel, markanvändning, stadsbild, miljö och trafik. Det kan i praktiken betyda särskilda begränsningar för hur cafébord får placeras och varor exponeras utanför kiosken, eller

hur skyltar och reklam får placeras. Syftet med begränsningarna kan exempelvis vara att cafébord och varor inte ska hindra framkomligheten för andra som rör sig på den offentliga platsen. Det kan också bli ett "nej" från staden som markägare för att marken behöver användas för annat, för att skötseln försvåras med mera.

I praktiken ska den som vill ställa upp eller ändra en kiosk söka ett tillstånd från polisen. Polisen kommer i sin tur därefter att fråga staden som markägare om det är möjligt med en kiosk på platsen och om det i så fall finns särskilda villkor. Staden som markägare representeras normalt av Trafikkontoret, och i undantagsfall, kring torghandel, av Fastighetskontoret. Ett "nej" från staden som markägare betyder att polisen inte heller kommer att ge tillstånd.

"Kommunen har att bevaka skötseln av den offentliga platsen, markanvändningen, stadsbild, miljö och trafik".

(utdrag ur 3 kap 15 § ordningslagen)

6. Blomsterkiosken på Odengatan är ett exempel på att kioskens utbud "sväller ut" utanför byggnaden. Andra exempel på samma sak är sittplatser vid glasskiosker. Sådana lösa arrangemang ingår inte i bygglovet, men kan regleras av den som äger marken.

När behövs bygglov?

För att få bygga en ny kiosk behövs bygglov. Det är plan- och bygglagen som reglerar vad som behöver bygglov. Här finns en lista på fler saker som också behöver bygglov:

- flytta en kiosk
- göra en eller flera tillbyggnader på kiosken
- sätta upp ett skärmtak
- byta materialet på taket eller fasaden

- byta färg
- sätta in eller flytta dörr eller fönster
- byte av fönster eller dörrar om de får en ny form, ny färg eller ett annat material
- nya skyltar, flytt av skyltar och byte av skyltar
- väsentligt ändra användningen, exempelvis från blomsterkiosk till gatukök

Tidsbegränsat bygglov

Det finns också tidsbegränsat bygglov. Det kan vara aktuellt om behovet av en kiosk är tidsbegränsat på en plats som enligt detaljplanen egentligen ska användas till någonting annat. Exempel på ett tidsbegränsat behov är om en lokal eller ett torg ska rustas upp, eller för att testa en ny arkitektonisk idé. Ett annat vanligt exempel är kulturevenemang som bara ska pågå ett par månader.

Säsongsbegränsat bygglov

Vissa platser behöver användas för flera funktioner i staden under året. Ibland finns bara behovet av en funktion vissa delar av året. Ett bygglov som är säsongsbegränsat till en viss tid av året kan då vara en möjlighet. Ett typiskt exempel på ett säsongsbegränsat bygglov kan vara för en glasskiosk på sommaren på en plats som på vintern behöver användas för snöupplag eller en större julmarknad. Då kan kiosken plockas bort under vintern och flyttas tillbaka till sommarsäsongen utan att nytt bygglov behövs.

7. Den här glasskiosken på Tegelbacken har säsongsbygglov och kommer tillbaka varje sommar.

8. Ett fint exempel på dubbelfunktioner hos en liten kiosk: taket över försäljningsluckan skyddar kunderna när det är öppet och fälls ner på natten, då det skyddar varorna.

Kiosken har dessutom en mycket enkel lösning för att variera sina erbjudanden – de är skrivna direkt på fasaden som är målad med tavelfärg. Enkelt att hålla snyggt med uppdaterade erbjudanden.

Den här kiosken stod tillfälligt uppställd i New York inför julen 2013.

Hur bedöms bygglov?

Det är stadsbyggnadsnämnden som beslutar om bygglov i Stockholms stad. Följande punkter avgör om ett förslag får lov eller inte:

- detaljplanens bestämmelser
- anpassning till stadsbilden
- kioskens färg och form och vilka material som fasader och tak har
- trygghet och säkerhet
- trafiksäkerhet och leverans av varor och avfall
- tillgänglighet till och inne i kiosken för personer med nedsatt rörelse - eller orienteringsförmåga
- framkomligheten för förbipasserande och plats för eventuell kö utan att hindra andra.
- drift- och underhåll av platsen runt omkring

"Utformning och placering av en byggnad ska göras med hänsyn till möjligheterna att hantera avfall, trafikförsörjning och en god trafikmiljö". (2 kap 6 § punkterna 5 och 6 plan- och bygglagen)

Från det att alla handlingar som behövs finns kan handläggningen av ett bygglov ta upp till tio veckor.

9. En kvälls/nattöppen kiosk bidrar till att människor rör sig på platsen. Då kan området upplevas som tryggare. Den här kiosken är på Sankt Eriksplan.

10. Plåttaket tar tillvara materialets möjligheter till mjuka former. Träfasaden har enkla och nätta former som passar den lilla byggnaden. Denna informations- och biljettkiosk finns på Gustav Adolfs Torg.

Detaljplanens bestämmelser

Nästan all mark i Stockholms stad har särskilda bestämmelser om vad som får byggas just där. De kallas detaljplaner, eller tidigare stadsplaner eller byggnadsplaner. För Djurgården gäller särskilda så kallade områdesbestämmelser. Planerna påverkar möjligheterna att bygga kiosker och serveringsbyggnader. Grunden för att bygglov ska beviljas är att det finns en bestämmelse som tillåter en viss storlek och placering av en byggnad och en bestämmelse om vad byggnaden får användas till. En kiosk eller serveringsbyggnad är planenlig om det i planens bestämmelser står att marken får användas för handel eller centrum. En kiosk eller serveringsbyggnad är

också planenlig om det i planens bestämmelser står att marken får användas för idrottsändamål eller hamn eftersom de kompletterar denna verksamhet. Observera att det kan finnas begränsningar som säger att viss del av marken inte får bebyggas och då är det inte möjligt att bygga en kiosk just på den delen av marken.

Torg, gator, vissa kajer och parker är inte bara offentlig plats ur ett upplevelseperspektiv utan också reglerade som "allmän plats" i detaljplaner. Byggnader som bidrar till "den allmänna nyttan eller trevnaden" kan undantagsvis vara möjliga att bygga även på allmän plats.

Det kiosker erbjuder ska alltid rikta sig direkt till allmänheten. Kiosker upp till 15 kvadratmeter räknas som planenliga. Lite större serveringsbyggnader upp till 25 kvadratmeter kan också få bygglov, men med ett särskilt förbehåll som kallas "liten avvikelse från detaljplanen".

På allmän plats är det alltid viktigt att den allmänna funktionen tydligt dominerar och att platsen inte privatiseras. En serveringsbyggnad som är över 25 kvadratmeter är ett exempel på när en privat verksamhet är för stor för att få bygglov när det i detaljplanen står att marken ska vara allmän plats. På väldigt stora allmänna platser, som exempelvis i strövområden, kan något större serveringsbyggnader också få bygglov.

Kioskstorlekar i Stockholm

- En kiosk upp till 25 kvadratmeter kan få bygglov på allmän plats om den är anpassad till stadsbilden och är väl utformad
- En kiosk/serveringsbyggnad/restaurang från cirka 25 kvadratmeter och uppåt behöver stöd i detaljplan för att få bygglov

11. Denna serveringsbyggnad på Strömkajen är utformad så att väggen och taket ger soliga sittplatser för allmänheten med utsikt över vattnet. En särskild detaljplan gjordes för att möjliggöra denna byggnad och två intilliggande byggnader.

12. Detta gatukök i Tensta är cirka 30 kvm och anpassat till den storskaliga miljön vid tunnelbanan och höghusen. Detaljplanen anger att området får användas för centrumbebyggelse.

13. Vid minigolfbanan i Kristineberg ligger två till form och storlek identiska kiosker i direkt anslutning till varandra. Den ena finns bara under sommaren för att inte byggnaderna tillsammans ska dominera den allmänna platsen över tid.

Anpassning till stadsbilden

Varje plats har sina förutsättningar utifrån storlek, mängd av olika aktiviteter som pågår parallellt och över året och angränsande verksamheter behov. En avvägning mellan vilka byggnader och funktioner som kan rymmas görs för varje plats. Därför kan olika placeringar, storlekar, innehåll och antal kiosker och serveringar variera mellan stadens olika rum och över tid.

14. Kiosken på Mosebacketorg är placerad så att den inte hindrar gående eller genomblickar i parken. Med sitt gröna, toppiga tak underordnar den sig det gröna stadsrummet på ett vackert och lekfullt sätt.

För att få bygglov för en kiosk tänk på att:

- den underordnar sig stadsbilden
- storleken är i proportion till platsen
- tillräckligt avstånd finns till befintliga träd, både deras trädkronor och rotsystem, så att de inte skadas
- utblickar och siktlinjer bevaras
- gående, cyklande och funktionshindrade enkelt och säkert tar sig fram och kan orientera sig på platsen
- räddningstjänsten ska kunna ta sig fram på platsen (4 meters fritt utrymme behöver brandbilar)
- varu- och sopbilar ska kunna parkera lagligt och utan att avståndet till kiosken blir för långt
- placera kiosken så att den bidrar till en ökad upplevd trygghet

15. Kiosken vid Observatorielunden mot Drottninggatan är placerad så att påverkan på parken blivit så liten som möjlig.

16. Kiosken i Västberga är 48 kvadratmeter. Den står på en plats där detaljplanen säger idrottsändamål är därför bedömd som planenlig.

Eftersom byggnaderna runt omkring också är storskaliga och gaturummet också är stort och brett passar denna kiosk in i miljön just här.

17. Tidningskiosken står i Grasse i Provence och är ett exempel på en typkioskutformning som ofta förekommer i Frankrike.

Utformning av nya kiosker

Vid utformning av små byggnader som kiosker är det viktigt att detaljerna är väl genomtänkta och väl utförda. En kiosk kan vara något av ett smycke för sitt torg!

Tänk också gärna på att en serveringslucka som är placerad lägre än normalt särskilt välkomnar barn och personer i rullstol.

För att få bygglov för en viss kiosk tänk på att:

- Alla fasader är framsidor och taket ses också uppifrån av många i högre hus omkring
- Utformningen är enhetlig för hela kiosken
- Reklam/skyltar står i proportion till byggnadens lilla skala
- Det inte finns trappsteg in i kiosken
- Avfallutrymme, avfallskärl, kyl och ventilationsaggregat och andra tekniska maskiner ryms inne i kiosken

18. Kiosken har fått ett eget arkitektonsikt uttryck med sin högresta form och överljus. En stilfullt utformad glasskiosk som står i Kungsträdgården.

"En byggnad ska ha god färg, form och materialverkan".

(8 kap 1 § punkt 2 plan- och bygglagen)

19. Blomsterkiosken på Runebergsplan är ett fint exempel på att enhetlig utformning för hela kiosken - även "baksidan" av kiosken har fått samma omsorgsfulla utformning som övriga delar.

20. För att rymmas på trottoaren är den här kiosken särskilt smal. Den har också anpassat sättet den visar sina varor utifrån produkten. Reklamen är inarbetad i arkitekturen och materialen är enkla och lättskötta. Den här kiosken står i New York.

Innovativ arkitektur

Med innovativ arkitektur kan Stockholms identitet utvecklas på ett modernt och medvetet sätt. En kiosk passar särskilt väl för att testa innovativa arkitektoniska lösningar eftersom den står fritt i förhållande till andra byggnader, är liten och ofta tillfällig och därför inte påverkar staden i stor skala.

21. 2013 hade Fastighetskontoret i Stockholms stad en arkitekttävling för att få fram förslag på nya typer av små, mobila byggnader i staden. Syftet var att hitta nya former och varierad arkitektur för exempelvis kiosker. Tre vinnare utsågs, varav denna är en. (fotomontage)

Med tillfällig arkitektur kan man experimentera med tillfälliga stadsrum och parker och påverka och förändra förutsättningarna för stadslivet. Kiosker, som ofta är temporära till sin karaktär, är därför platser under en begränsad tid. För arkitektonsika experiment kan ett tidsberänsat bygglov vara en möjlighet.

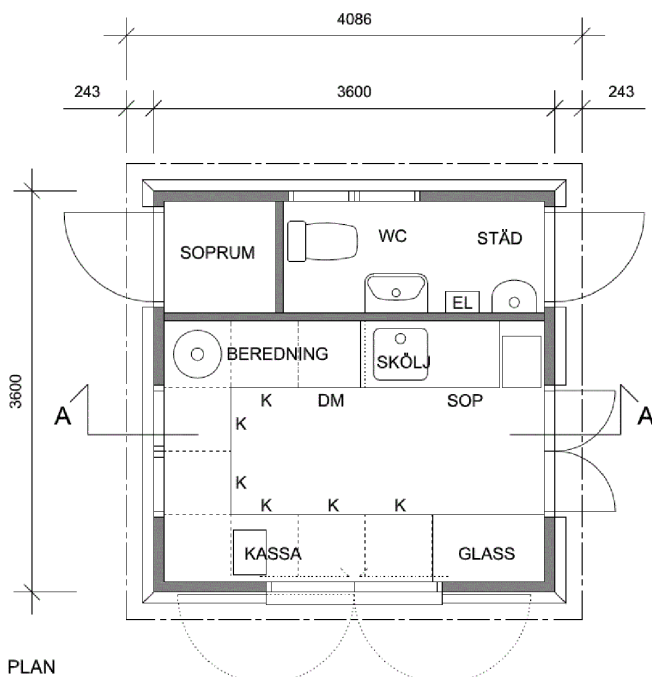
Ett sätt att få fram nya innovativa lösningar kan vara att anordna en arkitekttävling.

22. I stadens planering kan tillfällig arkitektur, som denna kiosk på Stureplan, inspirera till ny användning och öka kunskapen om det offentliga rummet.

Varje kvadratmeter är viktig

En kiosk på allmän plats behöver begränsas så mycket som möjligt för det allmännas skull eftersom en allmän plats inte får privatiseras. Det betyder i praktiken ofta att kioskens inre logistik är en stor utmaning. Mått och avstånd inne i en kiosk kan också vara kritiskt viktiga för att klara av regler kring livsmedels- och avfallshantering samt arbetsmiljö.

23. I en kiosk på 15 kvadratmeter ryms mycket. Här finns avfallshantering (soprum) och personalhygien (wc) tydligt redovisade. Den här planritningen hör till kiosken på Tegelbacken.

När kan bygget börja?

När man fått bygglov får bygget ändå inte börja eller kiosken lyftas på plats innan stadsbyggnadsnämnden har gett ett startbesked. Startbesked får den som ska bygga när denne visat att den klarar de tekniska krav som finns i Boverkets Byggregler (BBR).

Exempel på tekniska krav som en kiosk måste klara är:

- Konstruktion: taket ska klara sin egen vikt, att det ligger snö på, att grunden är stabil, att hela byggnaden är tätad från fukt
- Brand: att den är säker om det börjar brinna och att en brand inte sprider sig till grannar (är det närmare än 8 meter till ett annat hus behöver kioskens ytterväggar göras speciellt brandsäkra)
- Ventilation: att luften inne i byggnaden är hälsosam både för kunder och för dem som jobbar i kiosken och att stekos och andra lukter inte sprider sig ute på torget eller till grannarna

- Vatten och avlopp: anslutningar till vatten- och avloppssystem ska vara fackmannamässigt utförda (exempelvis ska fettavskiljare finnas om man lagar mat i kiosken). Särskilt avtal för anslutning behövs med den som äger ledningen.
- Buller: ventilationssystem och andra maskiner får inte bullra så att de stör omgivningen
- Säkerhet: det ska finnas skydd för dem som jobbar så att till exempel brännskador från spisar och ugnar begränsas

Den som ska bygga kiosken kan visa att de tekniska kraven klaras med ritningar eller beskrivningar. Redovisningen behöver göras skriftligt.

"Byggnader och deras installationer ska utformas så att risken för brännskador begränsas".
(8:4 Boverkets byggregler)

Vid större eller mer komplicerade byggen blir den som ska bygga inbjuden till ett särskilt möte på stadsbyggnadskontoret för att gå igenom alla handlingar. Det kallas tekniskt samråd. I samband med bygglovets får man information om tekniskt samråd behövs och mer detaljer vad det ska innehålla.

Oavsett hur komplicerat att bygga är behöver den som ska bygga alltid lämna in en kontrollplan till stadsbyggnadsnämnden innan bygget kan starta. Exempel på hur en kontrollplan kan se ut finns på Stockholms stads hemsida. Där finns också exempel på hur ritningar och andra handlingar kan se ut.

När kan kiosken börja användas?

Kiosken eller serveringsbyggnaden får börja användas först när stadsbyggnadsnämnden gett ett slutbesked. Slutbesked kan ges när den som hållit i bygget redovisat att alla krav i bygglovets och startbeskedet har uppfyllts.

Separat avtal om avfallshantering behövs också med staden. Kom ihåg att det hela tiden är ägaren av kiosken som ansvarar för drift, underhåll och skötsel.

Ytterligare tillstånd

För att sätta in eller väsentligt ändra ventilationssystem, bärande konstruktion och eldstäder behövs en anmälan enligt plan- och byggförordningen. Den hanteras också av Stadsbyggnadskontoret.

För livsmedelshantering behövs också tillstånd från miljöförvaltningen.

Planerar du att hantera brandfarliga varor, exempelvis gasflaskor, behövs tillstånd från Storstockholms brandförsvaret.

Kioskhistoria

I Europa introducerades kiosker på 1700-talet som orientaliska inslag i den engelska parken. Vid sekelskiftet 1900 kunde man ”dricka brunn” i vattenkiosker både i Humlegården och i Kungsträdgården. Efterhand blev konfektyr, frukt, tobak och tidningar dominerande i kioskernas utbud. På 1950-talet flyttade korvförsäljningen in i kioskbyggnaderna.

På 1960-talet kom enhetliga regler för livsmedelshantering, vilket gjorde det möjligt att sälja pommes frites bland annat. Med det följde krav på ventilation, vatten och avlopp. De nya bestämmelserna gjorde att många kiosker inte klarade kraven och därför ersattes med nya. De flesta av kioskerna som byggdes under 1960- och 1970-talet är idag rejält om- och tillbyggda.

Under 1980- och 90-talet förvandlades en del kiosker till pizzerior och den senaste omvandlingstrenden är till thaikök. Detta leder till att kiosker ofta ändrar karaktär och får ny fasad, färg, skyltning och så vidare.

24. En kiosk från Stockholmsutställningen 1897. Det är den äldst bevarade i staden och står nu på Skansen.

25. Kiosker på Stockholmsutställningen 1930 banade väg för funktionalismens arkitektur i Sverige. Dessa är inte bevarade.

Historien visar att det är mycket annat än stadsbild och efterfrågat utbud som påverkat kioskerna. Idag behöver flertalet kiosker byggas om, byggas till eller ersättas för att de inte klarar nutida krav på miljöriktig avfallshantering, ökade krav på tillgänglighet och krav på utformning av arbetsmiljöska. Även om en kiosk stått på en viss plats under decennier ger det inte per automatik en rättighet att bygga till och utöka hur som helst.

Kioskerna i Stockholm har inte begränsats till en viss stil, utan följt behov och arkitekturtrender. Unika lösningar och variationer är viktiga att bevara som en del av Stockholms karaktärsdrag även för nya kiosker.

26 och 27. Ytterligare exempel på kiosker som inte längre finns, men som visar en fin anpassning till platsen och ett eget formspråk.

Referensmaterial

Kontaktuppgifter

Aktuella kontaktuppgifter finns på:
www.stockholm.se

Bestämmelser och läs mer

- stockholm.se/gallandepan
- stockholm.se/naringsliv/avfall
- Stadsmuseets kulturhistoriska klassificeringskarta
- Stockholmskällan – från konfektyrkiosk till thaikök (www.stockholmskallan.se)
- Servicehandeln genom 100 år: www.svensk-servicehandel.se/index.php/om-oss/i-over-ett-sekel/2-ej-kategoriserat/78-svenskservicehandel-genom-100-ar

Hänvisningar

Promenadstaden – översiktsplan för Stockholm
Plan- och bygglagen (2010:900) PBL

Proposition till plan- och bygglagen 1989/90:37, s 56
Proposition inför säsongslov och tidsbegränsade lov
2006/07:122 sid. 51-56

Proposition utökning vid tidsbegränsade lov
2013/14:59 sid 25-28

Plan- och byggförordningen (2011:338) PBF

Boverkets byggregler (20) BBR

Boverkets allmänna råd 1996:1 ändrad genom
2002:1 (Boken om detaljplan och områdesbestäm-
melser)

Boverket, Kunskapsbanken

Rättsfall

Kammarrätten mål 1566-2001 (kiosk på gatu- och
parkmark, Västerås)

Mark- och miljööverdomstolen mål P 9357-11 (ser-
veringsbyggnad i större parkområde, Helsingborg)

Kammarrätten mål 2148-2000 (serveringsbyggnad
utanför planlagt område, Borlänge)

Mark- och miljööverdomstolen mål P 10240-11
(kiosk på salutorg, Östermalmstorg/Stockholm)

Fotografier

Foto på framsida: Fotograf; Elisabeth Toll, Dinell
Johansson arkitekter

Foto nr. 4: Johan Stigholt, Stockholms stadsmuseum

Foto nr. 21: Fotomontage: MA Arkitekter. Saga
Karlsson/Lind Oredsson. Idétävling: Stockholms
stads Fastighetskontor

Foto nr. 22: (ur Arkitektur Stockholm)

Foto nr. 23: Planritning Stefan Günter, relationsrit-
ning: Martin Zetterström, Martin Zetterström Arki-
tektkontor

Foto nr. 24: Skansen

Foto nr. 25: Fotograf Gustav Cronquist, Arkitektur-
och designcentrums samlingar

Foto nr. 26: Lennart af Petersens, Stadsmuseets arkiv

Foto nr. 27: Trafikkontorets arkiv

Övriga fotografier, tillhör Stockholms Stadsbygg-
nadskontor.

Vägledning kiosker är framtagen av en projekt-
grupp på Stockholms stadsbyggnadskontor. Del-
tagare: Marianne Kjellander, Klas Modin, Birgitta
Weylandt-Sandell, Isra Hussein, Ylva Kvist-Trelje,
Mats Kager och Ann-Kristin Kaplan.